

5. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні. Рекомендації з освітньої політики / за ред. О. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 160 с.
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>.
7. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.
8. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку (управлінський аспект) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / З. В. Рябова ; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К., 2004. – 207.

УДК 35.035.6 : 378.147

**МОРАЛЬНО-ПРАВОВА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ
ПРАВООХОРОНЦІВ У КОНТЕКСТІ ВИХОВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ВНЗ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ**

Кім В.Р.

*Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка*

У статті розкриваються основні напрями, зміст та етапи формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ. Морально-правова готовність майбутнього правоохоронця до служби в органах внутрішніх справ розглядається як інтегрована система особистісних новоутворень, що включає переконання, погляди, мотиви, почуття, відносини, налаштованість на службу в органах внутрішніх справ на засадах ідей верховенства права та правосвідомості, системи високих моральних цінностей і особистісних

Кім В.Р.

уявленнь про обов'язок співробітника правоохоронних органів, етики, честі й гідності офіцера МВС.

Ключові слова: виховна робота, морально-правова готовність, правоохоронні органи.

**МОРАЛЬНО-ПРАВОВАЯ ГОТОВНОСТЬ БУДУЩИХ
ПРАВООХРАНИТЕЛЕЙ В КОНТЕКСТЕ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВУЗЕ СИСТЕМЫ МВД УКРАИНЫ**

Ким В. Р.

В статье раскрываются основные направления, содержание и этапы формирования морально-правовой готовности курсантов к службе в органах внутренних дел. Морально-правовая готовность будущего милиционера к службе в органах внутренних дел рассматривается как интегрированная система личностных новообразований, включающая убеждения, взгляды, мотивы, чувства, отношения, настрой на службу в органах внутренних дел на основе идей верховенства права и правосознания, системы высоких моральных ценностей и личностных представлений о долге сотрудника правоохранительных органов, этике, чести и достоинстве офицера МВД.

Ключевые слова: воспитательная работа, морально-правовая готовность, правоохранительные органы.

**THE MORAL AND LEGAL READINESS OF THE FUTURE LAW
ENFORCEMENT OFFICERS IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL
ACTIVITIES IN THE UNIVERSITY SYSTEM OF MINISTRY
OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE**

Kim V. R.

The article describes the main directions, content and stages of moral and legal readiness of students to serve in the police. The moral and legal availability of future police officers to serve in the police is seen as an integrated system of personal neoplasms, including beliefs, attitudes, motives, feelings, attitudes, motivation to serve in the police based on the ideas of the rule of law and justice, of high moral values and personal views about the duty of the law enforcement agencies, ethics, honor and dignity of the Ministry of Internal Affairs officer.

Key words: educational work, moral and legal readiness, law enforcement

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Проблеми, які виникають у ході соціально-економічних і політичних реформ, недосконалість законодавчо-правової бази призвели до серйозного росту кримінальної та економічної злочинності, з чим раніше не стикалися працівники правоохоронних органів. Сьогодні від їхнього професіоналізму та морально-етичних якостей багато в чому залежить ефективність і якість охорони інтересів держави та їх громадян.

Усе це не може не позначитися на ефективності й характері фахової підготовки майбутнього працівника органів внутрішніх справ. Професійне становлення передбачає, з одного боку, накопичення, збагачення, розвиток правових знань, умінь, набуття досвіду правоохоронної роботи, а з іншого, – передбачає морально-етичну підготовку особистості майбутнього співробітника до професійного середовища. У цьому випадку виховна робота з курсантами вищих навчальних закладів системи МВС розглядається по суті як уходження, ідентифікація особистості з професійною сферою, включення професійних цінностей і якостей в особистісний простір. Інакше кажучи, мова йде про морально-правову готовність особистості курсанта до служби в органах внутрішніх справ.

Аналіз досліджень і публікації з проблеми. Окремі аспекти виховної роботи з майбутніми працівниками правоохоронних органів розглядалися з філософсько-правових позицій формування професійної культури юриста в роботах О. Скакун, С. Сливки, М. Коваля, О. Шмоткіна та інших. Проблеми формування психологічної готовності до професійної діяльності в правоохоронних органах досліджувалися в працях Н. Андреева, А. Буданова, Є. Запорожцева, О. Корнева, М. Логочева, В. Новікова та ін. [2; 3; 4]. Особливості майбутньої правоохоронної діяльності та їх урахування в організації навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах МВС України вивчали

О. Бандурка, А. Лігоцький, В. Синьов, О. Столяренко, Г. Яворська та інші [1; 5].

Разом із тим, залишаються невирішеними проблеми змісту і педагогічних технологій організації виховної роботи з курсантами ВНЗ системи МВС України, акцентовані на формуванні в них особистісної морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ.

Виокремлення мети статті. Визначення суті та специфіки морально-правової готовності майбутніх правоохоронців у контексті виховної діяльності у ВНЗ системи МВС України становить мету публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням окремих результатів. Аналіз існуючої практики і сфер діяльності у навчально-виховному процесі ВНЗ системи МВС України свідчить про наявність низки суперечностей: між соціальним замовленням на формування та розвиток високоморальної духовної особистості співробітників ОВС та недостатньою теоретико-методологічною розробленістю цієї проблеми; між вимогами щодо духовно-моральної особистості фахівця, покликаної вирішити практичні правоохоронні завдання міліції й рівнем її компетентності; між розмежуванням у педагогічному навчально-виховному процесі духовно-морального та екстремально-психологічного середовища як єдиної гармонійної виховної системи.

Як показує аналіз професійної діяльності випускників вищих навчальних закладів системи МВС України, далеко не завжди вони виявляються готовими до складної і відповідальної роботи в органах внутрішніх справ. Причини цього досить різноманітні та пов'язані не стільки з рівнем професійної компетенції, скільки з особистісними характеристиками і особливостями їх вияву в службовій діяльності.

Одним із найважливіших напрямів організації виховної роботи серед курсантів є цілеспрямоване та планомірне формування у них морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ. Зміст виховної роботи в цьому контексті має бути максимально наближений до умов, характеру, особливостей майбутньої професійної діяльності.

Серед змістовних компонентів виховної роботи з курсантами доцільно виділити такі:

1. Роз'яснення особливостей соціального середовища, в якому належить виконувати професійні обов'язки. У цьому середовищі домінують ворожі суспільству норми, цінності та ідеали, які можуть негативно впливати на співробітника. Виховна робота з курсантами повинна орієнтування на розвиток особистісної стійкості курсантів до асоціальних норм.

2. Вивчення специфіки службової діяльності, пов'язаної з емоційним і фізіологічним напруженням, можливим негативним впливом колег з оперативно-службової діяльності, що дозволяють зловживання власними повноваженнями, характерне ставлення до виконання службових обов'язків. Сюди відносимо ненормований робочий день, незадоволення своїм матеріальним становищем.

3. Попередження та профілактика можливих професійних деформацій, зумовлених низьким рівнем морально-правової готовності. Це зловживання власними повноваженнями, бездушне, іноді жорстоке ставлення як до затриманого, так і до свідків і потерпілих, нехтування нормами права та службової етики, використання у боротьбі зі злочинністю незаконних методів, ухилення від виконання своїх обов'язків, небажання приймати самостійні рішення.

4. Формування позитивної соціальної та особистісної мотивації щодо служби в органах внутрішніх справ, заснованої на розумінні її великої громадянської ролі, прагненні досягти професійного і кар'єрного зростання сумлінним виконанням службових обов'язків. Основу виховної роботи мають становити заходи, що відображають традиції української міліції, патріотичні приклади з її історії, вивчення досвіду кращих співробітників міліції.

Ураховуючи складний і багатоаспектний характер процесу формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ, виховна робота повинна мати чітко сплановану програму і структурно поділятися на низку етапів.

Виділимо три таких етапи щодо організації та проведення виховної роботи з курсантами.

Перший етап – адаптаційний. Його виховними завданнями є діагностика вихідного рівня професійно-значущих та особистісних якостей курсантів, формування в них установки на самоаналіз і самовдосконалення, з'ясування курсантами морально-етичних норм служби та статутних стосунків. Ураховуючи поставлені завдання, провідними формами виховної роботи виступають: складання соціально-психологічних портретів курсантів для виявлення мотивації навчання у ВНЗ системи МВС України та можливих схильностей до відхиляється і деструктивної поведінки; проведення тематичних вечорів-дискусій: «Чи є романтика служби в міліції?», «Професія співробітника органів внутрішніх справ – посада чи покликання?»; зустрічі з ветеранами органів внутрішніх справ і кращими діючими співробітниками; знайомство з кращими зразками художньої літератури про міліцейську службу. Особливу увагу слід приділити неформальному емоційно насиченому проведенню урочистостей з нагоди посвячення в курсанти, прийняття присяги, святкування державних і професійних свят.

Другий етап – це етап формування професійно важливих якостей, що складають основу морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ. Цей етап виховної роботи тісно пов'язаний із навчальним процесом, зокрема освоєнням морально-етичних і правових аспектів діяльності співробітників органів внутрішніх справ. У ході його реалізації курсанти залучаються до проведення громадських робіт, що включають у себе участь у художніх оглядах, конкурсах, лекціях, відвідування виставок, музеїв, концертів. Ця робота має поєднуватися з науковою діяльністю курсантів шляхом організації диспутів, вечорів відповідей і питань, наукових конференцій з актуальних проблем діяльності органів внутрішніх справ. На зазначеному етапі суттєво зростає роль індивідуальної виховної роботи, направленої на розвиток необхідної ціннісної орієнтації, мотиваційної спрямованості; на вироблення, підтримку і розвиток професійно важливих якостей і рис, а саме: активності, наполегливості, відповідальності, чуйності, терпимості, здатності знаходити адекватні шляхи вирішення та самореалізовуватися в різноманітних життєвих ситуаціях, зокрема у службовій діяльності і міжособистісних відносинах.

Як свідчить досвід організації і проведення виховного процесу в університетах внутрішніх справ, саме цей етап є основним у вирішенні завдань із формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ, оскільки саме в цей час інтенсивно формуються основи культури професійного взаємодії і спілкування. Основна увага приділяється вивченню індивідуальних особливостей курсантів, які виявляються в процесі міжособистісної та міжгрупової взаємодії під час виконання тренувальних завдань, проведення практичних позанавчальних заходів, вироблення правил і традицій, що дозволяють уникнути або нейтралізувати негативні якості у взаєминах між курсантами.

На третьому, останньому етапі підготовки випускників до самостійної професійної діяльності виховна функція зосереджена на засвоєнні випускниками соціальних і професійних ролей майбутньої службової діяльності. Ці завдання вирішуються шляхом ознайомлення курсантів із змістом нових законодавчих актів і нормативних документів, що регламентують діяльність органів внутрішніх справ, кваліфікаційних вимог до фахівців. Велика увага приділяється питанням етичних взаємин молодого спеціаліста з майбутніми колегами, засвоєння стереотипів поведінки співробітника органів внутрішніх справ у стандартних фахових ситуаціях. Завершується цей етап виховної роботи вивченням та оцінюванням рівня сформованості у курсантів особистісних і професійно значущих якостей, що визначають готовність до служби в органах внутрішніх справ. При цьому спеціально виявляється мотивація та рівень сформованості у випускників установок щодо досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Незалежно від етапів організації виховного процесу з курсантами, основними напрямками, що забезпечують той чи інший аспект усебічного формування їх морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ, є цивільно-патріотичне, моральне, політичне, правове, фізичне виховання, кожне з яких має свою специфіку.

Цивільно-патріотичне виховання здійснюється в єдності з моральним, політичним і правовим вихованням, має на меті формування і розвиток у курсантів почуття любові до Батьківщини, поваги до свого та інших народів, до державного конституційного ладу.

Його основним змістом виступають: знання курсантів з історії України; формування і розвиток поваги до історичного шляху її народу, почуття причетності до сучасних суспільних процесів і відповідальності за забезпечення процесу розвитку суспільства; формування уявлень про громадянське суспільство, знання основ наукової теорії соціальної структури суспільства, соціальних і національних відносин, їх державно-правового регулювання, знанням про національно-державний устрій, соціальну та національну політику держави в сучасних умовах; інформування про основні досягнення й особливості національних культур народів країни, їх звичаї і традиції; створення у курсантів необхідної бази для успішної роботи в колективах.

Виховання курсантів має формувати у них культуру, що ґрунтується на духовно-моральних цінностях сучасної цивілізації. Його основний зміст складають: озброєння їх знаннями з теорії етики, формування й розвиток моральної свідомості на основі загальнолюдських духовно-моральних цінностей з урахуванням сучасного бачення діалектики загальнолюдської та соціально-класової моралі, її специфічного виву у сфері службової діяльності; формування у курсантів високих моральних якостей, рис характеру, навичок і звичок, поведінки; виховання курсантів у дусі глибокої поваги до праці; засвоєння принципів моральної оцінки явищ дійсності; розвиток системи моральних цінностей і формування на цій основі правильних уявлень про обов'язки співробітника правоохоронних органів, етики, честі і гідність офіцера МВС, нетерпимого ставлення до виявів аморальності.

Політичне виховання передбачає формування у курсантів політичної культури. Його змістовну основу становлять: знайомство з основами політологічних знань, наукових бачень: характеру сучасних політичних і військово-політичних процесів, притаманних їм об'єктивних протиріч; з'ясування демократичних цінностей, основних принципів демократизму та механізму їх реалізації в діяльності громадських і державних інститутів, специфіки їх вияву в МВС; формування і розвиток у курсантів здатності до теоретичного аналізу й об'єктивної оцінки соціально-політичних процесів та явищ.

Правове виховання курсантів спрямоване на формування у них правової культури, поваги до закону; прищеплення стійких навичок

нормативно-правової оцінки своїх дій і дій інших людей; формування наукової правосвідомості: озброєння їх основами юридичних знань про правове регулювання основних сфер життєдіяльності суспільства, про основні права та обов'язки працівника органів внутрішніх справ; оволодіння своєю спеціальністю; формування наукової правосвідомості, уявлення про правову державу, основні права та обов'язки громадян; засвоєння змісту основних законів та інших нормативно-правових актів, що регламентують життєдіяльність співробітників органів внутрішніх справ України. Фізичне виховання полягає у формуванні та розвитку у курсантів культури фізичного самовдосконалення з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних і вольових якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. Основу змісту становлять: засвоєння наукових знань із теорії фізичної культури; формування усвідомленої потреби в заняттях фізичними вправами, прикладними видами спорту; залучення до занять фізкультурою і спортом; зміцнення здоров'я курсантів, розвиток фізичних і вольових якостей; практична участь курсантів у роботі спортивних секцій, спортивних змаганнях і спортивно-масових заходах.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок із напрямку. Таким чином, ми можемо розуміти морально-правову готовність майбутнього правоохоронця до служби в органах внутрішніх справ як інтегровану систему особистісних новоутворень, що включає переконання індивіда, погляди, мотиви, почуття, відносини або налаштованість на службу в органах внутрішніх справ на основі ідей верховенства права і правосвідомості, з одного боку, і системи високих моральних цінностей та особистісних уявлень про обов'язок співробітника правоохоронних органів, етику, честь і гідність офіцера МВС, – з іншого.

Виховний процес у вищих навчальних закладах системи МВС виступає при цьому провідним фактором у формуванні морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ. Розробка умов і засобів удосконалення такого виховного процесу з метою посилення морально-правової готовності майбутніх правоохоронців складає перспективну проблематику подальших досліджень.